

Forfatter: Larsen, Karl

Titel: Modtagelse

Citation: Larsen, Karl: "Modtagelse", i Larsen, Karl: *Københavnertællinger*, udg. af Anne E. Jensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1987. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-Lars-shoot-idm140596062161056.pdf> (tilgået 24. september 2021)

Anvendt udgave: Københavnertællinger

Modtagelse

✂ Stort set blev Karl Larsens *Københavnertællinger* godt modtaget i pressen. Dog var Sophus Claussen skeptisk over for genren. Han skrev under mærket Antonius i *Lolland-Falsters Folketidende* (15. december 1897), at med *Udenfor Rangklasserne* og *Kresjan Vesterbro* er Karl Larsen »- - slaaet ind i en Genre, som i en vis Henseende er yderst vanskelig, men i en anden næsten alt for let. Som Sprogstudier over københavnsk Gadejargon er disse Smaa-bøger ret vellykkede. Som Kunst bliver de lidt ubestemmelige; de undgaar ikke at strejfe en vis gemytlig Gren af Frembringelser, som vi ellers troede os færdige med som med Børnesygdomme. I filologisk Forstand er de lette at frembringe, men som Kunst kræver de af Forfatteren næsten det umulige.

✂ Hr. Karl Larsen mangler i sin Stil den Varme eller Vrede, som maa til for at gøre disse smaa, københavnske Stratenrøvere til Skikkelser, hvis Skæbne griber os. Men han har lige det, som Holger Drachmann mangler, naar denne evig strømmende Digter ogsaa skriver om Stratenrøvere. Han har haft den store Taalmodighed at aftegne os den smudsige og forbandede Virkelighed i dens uforfalskede Linjer. Et Arbejde, som maa være utaaleligt, og som ikke i Længden kan udføres, uden at Forfatteren maa gribes af en poetisk Medlidenhed med sine Sjovere. Der er da ogsaa mere Medlidenhed i »Kresjan Vesterbro« end i den forrige Bog. Det nordiske Forlag trykker Bogen i to Oplag.«

✂ Valdemar Vedel anmeldte *Udenfor Rangklasserne* i *Tilskueren* (januar 1897). Modsat Sophus Claussen syntes han godt om Karl Larsens

✂ genre: »- - Det er et lille, fint Særområde indenfor Kunstens store Rige, som Larsen har afstukket sig og dyrker med sjælden Originalitet.«

✂ Vedel er meget begejstret for Hans Peter Egskov og bruger det meste af sin anmeldelse til en analyse af ham: 242 »Egskovs Talesprog har da først over sine Slagord og Vendinger den ægtteste Duft af Grønnegade og Larslejstræde og af Revyernes Tiaar: dets Blomster har sikkert alle groet mellem Gammelkøbenhavns Brostene, og mange af Sentenserne er udgaaede af Frederik Jensens eller Dagmar Hansens Mund. Dannelsesgraden er videre bestemt ved misforstaaede Udtryk som »saa galt« for »saagar«, ved uudklarede, vrøvlede Udtryksmaader som » ... naa, det var i Uskyldighed bemærket, kan man sige, det var blot som Barn betragtet, han ha'de hørt det i Gaarden«, ved en vis Mangel paa Ordforraad, der hjælper sig med talrige »eller lignende« eller visse ubestemmelige Ord, der bruges i enhver snæver Vending, og endelig ved hele den usikre, originale Anvendelse af lidt sjældnere Ord: »Dér havde han en lille Fjær, han trykkede paa, ganske spidsfindig« eller »Tillader Hr. Baron! sagde jeg ganske langmodig«. Men nedenunder dette afslører H.P. Egskovs Fortællemaade ogsaa en hel Eksistens, paa én Gang vulgært almindelig og tydeligt individuel bestemt: Plebejeren, den aandelige Almuesmand, sjofel og fedtet, uintelligent og fiffig, bundselvisk og tørhjertet og dog jævnt godmodig, saaledes som han bliver det bag Hørkræmmerdisken og i »Halve-Bajer«-Atmosfæren. Men tillige er det en ganske særlig, moderne Art Gil Bias-Type, der har tumlet sig i alle Liv[s]stillinger, er bleven snarraadig til at mele sin Kage og hytte sit Skind i alle Forhold, véd at gerere sig og tale for sig, har samlet sig en Del Aandslivlighed og Reflektioner over Menneskene fra sit omtumlede Levnedsløb og har faaet sat et vist forlorent dannet Sving paa sin Tale.

✂ Han fornemmes helt som et Stykke Natur, denne H.P. Egskov, saa helt igennem han end er et Kulturprodukt. Men han er saa gennemført stilfuld, saa fuldendt tilpasset til sit Liv og sine Omgivelser, at man slet ikke kan komme ham til Livs, og enhver moralsk Maalestok synker En af Hænde. Man falder lige saa lidt paa at ønske ham anderledes som paa at ville forandre en mærkelig Fisk. Denne uforstyrrelige, uangribelige Sikkerhed gør H.P. Egskov saa klassisk.

✂ Han har godmodigt Hjertelag, - han holder af sin brillante Kone, faar Vand i Øjnene over sin kønne, døde Dreng, han synes ligefrem, det var beklageligt at høre paa, hvor skævt det gik en af hans gamle Kærester, og det var jo ogsaa Synd for Barnet, hun sad efter med: saadan en lille Orm vandrer jo uskyldig rundt i Verden. Men det er ham den selvfølgeligste Sag af Verden, at man snyder sig fra »Træskopenge«, 243 at man ligger paa Sofaen eller sidder nede hos Peter Jensen og bajrer, medens Konen passer Butiken, og man holder Gravøl hjemme over Barnet, mens Moderen er ude at rende om Begravelse o.s.v., end mere da, at man pumper ud af sine Herskaber, hvad man kan. Det mageløse er den gode Samvittigheds Selvfølgelighed, hvormed han selv beretter alt dette: det er ikke blot en naiv, naturlig Egoisme, det er ogsaa Summen af hans forfarne Livs Visdom, han hviler rolig i. Man er jo dog et Mandfolk og véd, hvordan »den skal skæres«. - Men lige saa selvfølgeligt er det, at det er »simpelt« af et Pigebarn, naar hun stævner for Bidrag: at det er en Fejl af Baronet at være saa mistroisk, saa han lumskagtig gemmer Mavebæltecigarerne, og fedtet af Kusken, naar han vil have sin Del af Underhaandsgevinsten ved Bestillingen af Liberier. To Moraler ligger saaledes til Rede hos ham, en for ham selv, en for andre, uden at der er Tale om, at de generer eller pletter af paa hinanden. I samme Aandedræt anvender han overfor samme Slags Handlen den ene Maalestok for sig, den anden for de andre, uden at blinke derved, uden at anfægtes det ringeste. Ja! hans uvilkaarlige Indretten sin

Synsmaade efter sit Behov fornægter sig aldrig. Naar hans Kone har faaet Nys om et af de Børn, han har gaaende paa Græs rundt om, saa er det naturligvis en af disse »Løgnkællinger«, som har rendt med Sladder. Naar han bliver attraperet i Seng med Pigen, medens han tjener hos Enkegravinden, og der laves Staahej deraf, forklarer han Situationen for den gamle ved denne uforlignelige Vending: »Det er Sofie, der har været letsindig, Deres Naade. Og en anden har maaske heller ikke været, som han burde være.«

✕ Edvard Brandes anmeldte *Kresjan Vesterbro* i Politiken (19. december 1897). Brandes begynder sin anmeldelse med at analysere arten af Kresjans drikkeri: »- - han drikker ikke den Drachmann'ske Rhinskvin, vilde maaske slet ikke finde behag i den milde, syrlige Drue, der gør »stærk og glad«; han foretrækker god, dansk Brændevin, der gør ham beruset. Han drikker dog ikke for at glemme sine Sorger, for »at døve sin Smerte«, som Franskmanden siger; thi skønt han knap har Klæder paa Kroppen og meget faa Ører i Lommen, føler han sig i Forvejen overmaade stærk og temmelig glad, men han drikker netop for at blive beruset og tager saa med stoisk Ro de Ubehageligheder, der følger paa. Han bruger dertil god, dansk Brændevin - som i Virkeligheden er en yderst velsmagende Drik, som enhver dansk Mand elsker, fordi den udspringer af vor egen Jord, og 244 som kun unationale og blaserte Overmennesker kaster Vrag paa.

✕ Imidlertid, Drukkenbolde gives der nok af i den komiske Litteratur, og hvis Kresjan Vesterbro ikke var mere, vilde han nemt forsvinde imellem de Rødnæsedes store Hær.

✕ Men Kresjan Vesterbro er mere end en Svamp og en Sjoer. Han er ogsaa Tyveknægt. - - - Og han har den allerbedste Samvittighed, ikke Spor af Skrupler, ikke mindste Undseelse hverken overfor de verdslige eller de kirkelige Myndigheder. Man kan lærerigt sammenstille ham med en anden Literaturens Straffefange, nemlig Skrivers Hans i *Eventyr paa Fodrejsen*. Blot en sølle Teolog siger et venligt Ord til denne fiffige Langfinger, straks synker han sammen i Sentimentalitet og faar religiøse Anfægtelser. Kresjan Vesterbro derimod, han modtager den Venlighed, som nettede Herrer viser ham, som noget selvfølgeligt, og som man ikke skal gøre megen Ophævelse af.«

✕ Brandes slår ned på et enkelt sted i Kresjans fortællingen, som efter hans mening viser manden i en nøddeskal. Det er Kresjans rosende omtale af assistenten på Vridsløse: »- - Assistenten, det er en herlig Mand og et smukt Menneske, jeg haaber osse nok, at det vil gaa ham *temlig godt*.« Til dette udbryder Brandes: - - -»Hvilket herligt Udtryk *gaa ham temlig godt!* Hvor udmærket det anskueliggør den rolige Flæskesjovers Tale!

✕ Og dermed naar vi til det, som er Hr. Karl Larsens store Færdighed, erhvævet ved meget Studium: den indgaaende Efterligning af den københavnske Almuemands Tale. Hr. Larsen erhverver sig imidlertid kun en saa fuldkommen Kundskab til alle Kresjan Vesterbros Ord og Vendinger, Syntaks og Gloseforraad, fordi han er trængt saa dybt ind i den ganske udannede, men voldsomme og kløgtige Fyrs Naturel. Hr. Larsen er som den gode Skuespiller, der bliver til ét med den fremstillede Figur og derfor ikke kan gøre en Bevægelse, ikke benytte en Betoning, som ikke særtegner Personen.«

✕ Edvard Brandes er dog ikke tilfreds med den valgte genre og dialogformen, som nærmere er en monolog. Han synes, at Kresjan Vesterbro, denne »- - Rendestenens veltalende Helt«, fortjener at blive placeret i en stor roman, hvor han kunne optræde mere handlende end fortællende.

✕ *I det gamle Voldkvarter* blev anmeldt i Politiken af Edvard Brandes (13. december 1899). Brandes finder bogen for snæver både i sit valg af miljø og personer, men anerkender, at Karl Larsen har forstået at 245 fremkalde en stemning, der svarer til det gamle kvarters hygge og tranghed.

✕ Brandes ironiserer over bogens personer og deres spidsborgerlige og indskrænkede livssyn. Han føler mest sympati for kasserer Jørgensen, der har begået den dødsynd at have opholdt sig en årrække i Tyskland. Han er nu utilfreds med de hjemlige forhold, er oprørsk mod den danske selvtilstrækkelighed og bliver hårdt straffet for sine synder.

✕ »Man kan forstaa Forfatterens Mening saaledes, som om han vil sige, at kun i Spidsborgeriet findes Lykken. Naar man begrænser Tilværelsen til den egne Tallerken, saa jages Sorgerne paa Dør. Det gamle Voldkvarter bliver da det ironiske Symbol paa det hele lille Land eller det egne lille Land, hvor man befinder sig saa usigeligt vel i aandelig Afstumpethed og materiel Nøjsomhed.

✕ Men hvordan man nu end vil forstaa den lille Bogs Lære, saa er dens Kunst betydelig. I den selvvalgte Begrænsning baade med Hensyn til Evner og Personer viser Hr. Karl Larsen sig som en Mester. Samtalerne stiller de optrædende Smaamennesker lyslevende for En i deres snart rørende, snart latterlige Tarvelighed. Det er yderst sjældent man ser en Forfatter saa præcist iværksætte netop *det* og intet uden *det*, som han havde sat sig til Formaal.«

✕ Kritiker C.E. Jensen skrev en lang anmeldelse i Social-Demokraten (10. december 1899, signeret C.E.) af *I det gamle Voldkvarter*. Imidlertid fylder et handlingsreferat det meste af anmeldelsen.

✕ C.E. Jensen synes, at bogen kan minde om Bangs *Ved Vejen*, selv om de to forfattere er meget forskellige i

deres fremstillingsmåde. Bang giver en række impressionistiske billeder, hvorimod Karl Larsen fortæller sindigt og roligt, afpasser nøje sin stil efter den lidt »- - pedantiske Bogholders pertentlige Maade at se og føle og tænke paa. Stemningen over Interieurer og Mennesker er ægte københavnsk fiolstrædeduftende. Den forstærkes ikke af Frants Henningsens kedelige og slikkede Illustrationer.«

✂ I Nationaltidende Aften (9. december 1899) findes en lang anmeldelse af *I det gamle Voldkvarter*, undertegnet F.B. Anmelderen gør opmærksom på, at der i det indre København findes »- - Stille Existenser - - - Folk, der egentlig ikke synes at høre hjemme i Nutiden, men bære en tidligere Periodes Præg - - -.« Det er disse Mennesker, 246 Karl Larsen har skildret med »- - næsten mere end sædvanligt Mesterskab.«

✂ Karl Larsen var realist - ikke fordi han levede i en litterær realismes tidsalder - men fordi han af temperament følte sig som realist. Han ville dog ikke godtage, at hans kunst blot skulle være en fotografisk afbildning af virkeligheden. Ganske vist følte han sig i slægt med videnskabsmanden, som af spredte knogler søger at rekonstruere et fortidsdyr, men til et sådant arbejde kræves også fantasi: »- - den Fantasi, der tør vove de hypotetiske Spring, hvis Sandsynlighed først den gennemførte Helhed kan godtgøre.« (Tilskueren 1904.)